

Svētais Alberts Lielais

Alberts Lielais par svētīgu tika izsludināts 1622. gadā, bet 1931. gadā tika kanonizēts un pieskaitīts svēto Baznīcas doktoru pulkam. Apzīmējumu *Lielais* viņš ir iemantojis ārkārtīgi plašo zināšanu dēļ. Savu zināšanu dēļ viņš tiek saukts arī par universālo doktoru (Doctor-Universalis). Alberta Lielā sagatavotie raksti aptver 38 sējumus. Vispirms tie tika izdoti Lionā 1651. gadā, pēc tam Parīzē laikā no 1890. gada līdz 1899. gadam. 1921. gadā Ķelnē ir nodibināta Alberta Lielā akadēmija filozofijas pētīšanai. Pāvests **Pijs XII 1941. gadā sv. Albertu Lielo ir izsludinājis par dabas pētnieku aizbildni.**

Alberta Lielā personā mēs sastopamies ar reti apdāvinātu un vispusīgu cilvēku, kas vienlaikus ir gan izcils dabaszinātnieks un liels filozofs, gan arī ar dziļas pazemības garu apveltīts svētais.

Turēdamies pie principa, ka dabaszinātņu uzdevums nav vienkārši pieņemt citu apgalvojumus, bet gan izdibināt dabas parādību cēloņus, Alberts ar neremdināmu zināšanu kāri ir pētījis dabu tās daudzšķautņainajās parādībās. Viņš tika krājis plašas kukaiņu, augu, minerālu un cita veida kolekcijas, tāpēc ir varējis gan labot nepareizos uzskatus, kas bija radušies atsevišķos dabaszinātņu jautājumos, gan arī izvirzīt savas, pilnīgi jaunas atziņas.

Viņš tika runājis par zemes formu un devis metus vēlākajai Kanta-Laplasa teorijai, kā arī pareizi spriedis par *Putnu ceļu* un citiem astronomijas jautājumiem. Viņš ir pārzinājis tiklab metālus un minerālus, kā arī jūras straumju,

saldūdens un sālsūdens īpašības. Viņš ir aprakstījis kalnu un ieleju izcelšanos, vulkānu spēku, miglas, rajas, sarmas, krusas, sniega un lietus veidošanos, kā arī vēju ceļus un gaismas parādības. Ķīmijas un fizikas pamatlikumu pārzināšana un dažādu neparastu parādību izsaukšana viņam ir radījusi pat burvja un alķīmiķa slavu.

Alberts ar savu lielo ģeogrāfisko darbu *De natura locarum* (Par vietu dabu) ir licis nozīmīgus pamatus vēlākai pasaules fiziskajai ģeogrāfijai. Līdz pat jauno laiku sliksnim Alberta ģeogrāfijas mācība ir skaitījusies plašākā un labākā, kāda jebkad sarakstīta.

Tāpat augsti tiek vērtēti Alberta pētījumi un raksti zooloģijā un botānikā.

Svētais pats ir bijis liels augļu koku, sakņu un puķu kultūru praktiķis. Viņa vismīlākā atpūta esot bijis dārzkopības darbs. Dārzkopības nozari viņš ir attīstījis arī klosteros. Viņš, starp citu, ir ierīkojis pirmās siltumnīcas.

Pastāv uzskats, ka dabaszinātnes savu uzplaukumu būtu sasniegušas 300 gadus agrāk, ja Alberta Lielā pēcteči būtu gājuši viņa pēdās.

Arī teoloģijā un filozofijā Albertam Lielajam ir bijusi liela autoritāte. Dažādos strīdīgos jautājumos viņa

vārds ir bijis izšķirošais.

Savā laikā Parīzes universitātē dominikāņiem ir bijušas divas katedras un franciskāņiem – viena. Tā kā šie ordeņi ir varējuši no saviem locekļiem izraudzīt akadēmiskam darbam visatbilstošākās personas, viņu mācību spēkiem studentu vidū ir bijusi liela piekrišana. Šis apstāklis pārējos mācību spēkos ir izsaucis skaudību. No sākuma viņi ir pieprasījuši, lai abi ordeņi apmierinātos kopumā tikai ar vienu katedru, bet vēlāk pat uzstājuši, lai dominikāņi un franciskāņi vispār universitātē netiktu pielaisti par mācību spēkiem. Lieta ir nonākusi līdz Romai, kur jautājumu ir vajadzējis izšķirt speciālai kardinālu komisijai. Šajā sakarībā uz Romu ir ticis aicināts Alberts kā apstākļu pārzinātājs, un kardinālu komisija, pēc iepazīšanās ar galvenā cīņas vadoņa rakstiem pret ordeņu mācību spēkiem, ir nosodījusi viņa rīcību un pašu atzinusi par nederīgu darbam Parīzes universitātē. Pēc tam ir sekojis Francijas karaļa rīkojums par ļaunprātīgā cīņas vadoņa izraidīšanu no Francijas. Tādā veidā šis incidents ticis likvidēts, un ordeņu mācību spēki ir varējuši brīvi turpināt savu darbu Parīzes universitātē.

1259. gadā dominikāņu ordeņa ģenerālkapitula sanāksme ir lēmusi par ordeņa locekļu turpmākām studijām, un Alberts Lielais ir bijis starp šo studiju plāna izstrādātājiem.

Filozofijā Alberts Lielais ir arī cīnījies pret aristotelisma skaidrošanu averoisma garā.

Ievērojamā grieķu filozofa un dabaszinātnieka Aristoteļa (384. – 322. pr.Kr.) darbi VIII gadsimtā ir bijuši pārtulkoti arābu valodā. Tā kā šim tulkojumam un komentāriem ir bijusi neoplatonisma ‘piegarša’, Aristoteļa filozofija pie arābiem nonāca ar neoplatonisma elementiem. Austrumos šī filozofija ir tikusi mācīta Bagdādes augstskolā, bet rietumos – Kardovā.

Kristiešiem tajā laikā ir bijuši pazīstami tikai daži Aristoteļa darbi, bet XII gadsimtā izveidota speciāla kolēģija, kas stājusies pie Aristoteļa darbu tulkošanas no arābu valodas latīņu valodā. Kolēģija ir pārtulkojusi gan pašus Aristoteļa darbus, gan arābu un ebreju filozofu, galvenokārt arābu filozofa Averoesa, rakstītos komentārus. Tiklīdz šie darbi parādījušies atklātībā, tie ir tikuši pētīti arī Parīzes universitātes filozofijas fakultātē, un tādā veidā averoistiskais aristotelisms ir sācis apdraudēt kristīgo pasaules uzskatu. Cīņā pret šiem maldiem iesaistījās Alberts Lielais un Toms no Akvīnas.

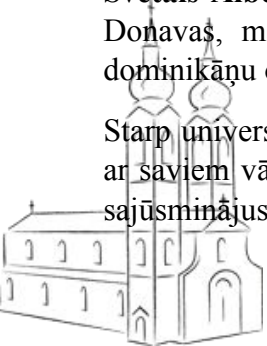
Svētais Alberts savā dzīvē ar labām sekmēm un lielu centību daudz strādājis miera labā: starp pilsētām un starp valdniekiem, starp tautām un starp atsevišķiem cilvēkiem. Tādējādi viņš, kam bija īpaša dāvana samierināt prātus, mums ir miera nesēja paraugs. Bez šaubām tam par cēloni bija viņa vispusīgo zināšanu un svētuma slava, kas apvienota ar iemantoto personisko cieņu un priesteru amatu. Viņš katrā ziņā cieši sekoja Pestītājam, kuru Sv. Raksti sauc par “Miera Karali”.

Arī zinātne ved pie miera nostiprināšanas, ja tā ir padota pareizam prātam un ticībai. Tomēr mūslaikos bieži šī padotība tiek noliegta. Ir gadījumi, kad zinātne pat tiek pielietota pret ticību un pareizo prātu. Tāda zinātne, kas atmet Dievu, zinātņu Kungu, un uzticas tikai pašu spējām, ved pie materiālisma (gara noliegšanas), agnosticisma un dziļa individuālisma kultūras. Alberts Lielais, turpretim, ar savu cēlo priekšzīmi visiem rāda, ka starp ticību un zinātni, starp patiesību un vispārējo labumu, starp dziļu mācību un svētumu nav ne mazākās pretrunas, bet gan visciešākais sakars.

Un nav tā, kā ateisti - neticīgie mūslaikos visur sludina, ka ar kristīgu dzīvi un tieksmi pēc kristīgās pilnības tiek izpostītas vai salauztas cilvēka garīgās dāvanas: griba, darbība pasaulē, cilvēka gara un inteliģences lielums. Pretēji šim apgalvojumam ir pierādīts, ka Dieva žēlastība dabu papildina, to attīsta, pacilā un piedod tai godīgumu.

Svētais Alberts Lielais ir cēlies no grāfu Bolštetu dzimtas. Viņš ir dzimis ap 1206. gadu Lavingenā pie Donavas, mācījies toreiz slavenajā Padujas universitātē un 18 gadu vecumā iestājies jaundibinātajā dominikāņu ordenī.

Starp universitātes pasniedzējiem bijis dominikāņu mūks Jordans, kam ir bijusi sevišķa, Dieva dota, spēja ar saviem vārdiem daudzus studentus pievērst sprediķotāju ordeņa (dominikāņu) ideāliem. Arī Albertu ir sajūsminājusi nabadzības ideja un doma par krusta karu pret remdenību un ticības maldiem, bet viņš tikai

baidījies, vai spēs klosterī izturēt un vai vēlāk nekļūs pasaulei par apsmieklu kā izbēdzis mūks. Kad viņš beidzot ir saņēmis dūšu runāt ar Jordanu, visu ir izšķīruši mūka vārdi: “Es apsolu tev, mans dēls, ja tu mūsu ordenī iestāsies, nekad tu to nepametīsi.” Alberts tūlīt ir lūdzis uzņemt viņu ordenī, kaut tam stipri ir pretojies viņa Padujā dzīvojošais tēvocis.

Lai jauno ordeņa dzīves kandidātu pasargātu no iespējamām nepatikšanām un grūtībām, ordeņa vadība viņu ir sūtījusi uz Ķelni. Visā klusībā Alberts tur ir iesācis savu noviciātu, pēc tam attiecīgā laikā salicis mūka solījumus, četrus gadus studējis praktisko teoloģiju, tad saņēmis priesterības svētības un strādājis dažādās ordeņa klosteru skolās.

Pēc tam Alberts ir ticis izraudzīts par mācību spēku slavenajā Parīzes universitātē. Tur viņš ar savām lekcijām ir ieguvis tādu popularitāti, ka vairs nav bijis iespējams atrast tik lielas telpas, kur varētu sanākt visi viņa klausītāji, tāpēc viņš lekcijas ir turpinājis zem klajas debess.

Parīzē starp Alberta Lielā klausītājiem ir bijis arī nākamais lielais filozofs un teologs sv. Toms no Akvīnas. Starp ģeniālo un svēto mācību spēku un tikpat ģeniālo un svēto viņa audzēkni ir izveidojusies tāda draudzība, ka 1248. gadā, Albertam pārceļoties uz Ķelni, arī Toms ir sekojis viņam un viņa vadībā turpinājis studijas Ķelnē. Tāpēc arī ir teikts, ka Toms no Akvīnas “stāv uz Alberta Lielā pleciem”.

Alberts visus ir saistījis kā liels teologs, filozofs un dabaszinātnieks. Daudzi tā laika mācīti vīri ir meklējuši viņa padomu dažādu svarīgu jautājumu atrisināšanai. Toreizējie zinātnieki Albertu ir uzskatījuši par pašu lielāko savā vidū, jo neviens nav varējis ar viņu mēroties ne zinību dziļumā, ne vispusībā, ne uzrakstīto darbu daudzumā. Viņa domām ir paklausījuši arī pasaules varenie. Kaut arī Albertam no visām pusēm ir skanējuši atzinības un apbrīna vārdi, viņš arvien ir palicis dziļi ticīgs un bērnišķīgi paklausīgs mūks.

Uzskatāms, ka dominikāņu ordeņa pirmais uzdevums ir dvēseļu aprūpe, viņš, līdžās lielajam un nogurdinošajam zinātniskajam darbam, ir teicis sprediķus, uzklauzījis grēksūdzes, mācījis vienkāršās tautas valodu un iesaistījis arī sociālo un politisko jautājumu kārtošanā.

1254. gadā Alberts ir ticis ievēlēts par ordeņa provinciāli Vācijā.

Šajā laikā svētajam mūkam plecos jau ir bijusi krietna gadu nasta, bet amats no savas puses ir prasījis daudzus un tālus vizitāciju ceļojumus. Rietumu lielākais zinātnieks ir pildījis savu mūka pienākumu, visās ceļa gaitās ļoti stingri ievērodams nabadzības solījumu un kā īsts ubagotājs iztikdams vienīgi no citu pasniegtajām dāvanām.

Daži Alberta dzīves apskatnieki piemin, ka viņš savu garo ceļojumu laikā esot bijis arī mūsu Rīgā. Šāds fakts, protams, viņu dara mums vēl tuvāku.

1260. gadā pāvests Aleksandrs IV Albertu tika iecēlis par Rēgensburgas bīskapu.

Diecēzes ticīgie ir jūsmojuši par Alberta iecelšanu augstajā Baznīcas postenī un gatavojušies sava virsgana svinīgajai uzņemšanai, bet ir noticis ne tā, kā viņi domājuši. Alberts, uzzinājis par ticīgo nodomu, Rēgensburgā ir ieradies, neviena negaidīts, naktī un agrāk no rīta katedrālē noturējis Sv. Misi. Tikai no svinīgas pavadīšanas uz dzīvokli viņš vairs nav varējis izvairīties. Alberts ir dēvēts par “pastalu” bīskapu, jo viņš arī augstajā bīskapa postenī nav gribējis atsacīties no sprediķotāju mūku nabadzības zīmes – pastalām.

Bīskapa pienākumus pildot, Alberts nepārtraukti ir ilgojies pēc klostera celles klusuma, tāpēc arī juties īpaši laimīgs, kad pēc īsa laika pāvests viņam ir atļāvis nolikt bīskapa zīgli un no jauna pievērsties zinātniskajam darbam, kaut

Romiešu sarkofāgs satur Alberta Lielā relikvijas, kas atrodas kapenēs Sv. Andreja baznīcā Ķelnē, Vācijā.

gan arī pēc tam viņam ir nācies pāvesta uzdevumā veikt svarīgus pienākumus.

Stāsta, ka trīs gadus pirms savas nāves Alberts kāda sprediķa laikā pēkšņi zaudējis atmiņu par visām zinātņu lietām un spējis atcerēties vairs tikai dvēseles svētdarīšanai nepieciešamās patiesības. Tad viņš šķīries no saviem klausītājiem, lai sagatavotos nāvei. Ik dienas svētais sirmgalvis ir apmeklējis kapu, ko licis sev izgatavot, un pie tā lasījis eksekvijas (lūgšanas par mirušajiem), līdz 1280. gadā viņam ir pienākusi šķiršanās diena no šīs zemes dzīves.

Kristīgajā mākslā Albertam Lielajam raksturīgie atribūti ir grāmata un rakstāmspalva.

Rīgā svētā Alberta godam, pateicoties prelāta Franča Afanasoviča ierosmei un pūlēm, ir uzcelta viena no vislielākajām baznīcām Latvijā – Rīgas Sv. Alberta Romas katoļu baznīca, kas tika iesvētīta 1903. gadā. Tanī pašā gadā pāvests Leons XIII ir atļāvis svinēt svētā Alberta kā šīs baznīcas aizbildņa svētkus ar pilnīgām atļaidām 15. novembrī vai pirmajā svētdienā pēc šī datuma.

